

Současný stav a vyhlídky důchodových systémů EU

Lukáš Bricín

Abstrakt

Tento článek se zabývá současným stavem důchodových systémů v rámci jednotlivých zemí Evropské unie. Po stručném představení využívaných důchodových systémů a jejich krátkého srovnání je střední část tohoto článku věnována dosažené životní úrovni obyvatel jednotlivých zemí, neboť dosažení určité společensky přijatelné životní úrovně je základním smyslem existence těchto systémů. Předešlá zjištění jsou následně krátce konfrontována s dosaženou hospodářskou úrovní jednotlivých zemí. K tomuto je využito sestavení pořadí zemí podle životní a podle hospodářské úrovně na základě několika zvolených ukazatelů a jejich následné srovnání. Poslední část se zabývá současnými trendy v této oblasti. Hlavní pozornost je přitom věnována nutnosti reformování současných důchodových systémů (adekvátnosti prodlužování věku pro odchod do důchodu) v souvislosti s dopady procesu stárnutí populace.

Klíčová slova: Evropská unie, důchodové systémy, proces stárnutí populace, životní úroveň, hospodářská úroveň

JEL Code: J11, J14, 057

Úvod

Pokud se rozhlédneme okolo sebe a zamyslíme se, jak nelépe bychom mohli charakterizovat současnou epochu naší civilizace, určitě bychom mohli říci něco o neuvěřitelně rychlém vědecko-technologickém a společensko-ekonomickém rozvoji, a nespletli bychom se. Ano, žijeme v době, kdy rychlost s jakou pokračuje zkoumání okolního světa ve všech vědních disciplínách je doslova dechberoucí. Na druhou stranu můžeme ale také tvrdit, že tento pokrok, přestože nikdy nedosahoval současných rozměrů, zde byl v nějaké míře přítomen již od úsvitu lidských dějin. Pokud hledáme něco, čímž bychom mohli jednoznačně charakterizovat naši epochu, nedívejme se přímo na všeobecný pokrok, ale na to, co se vlastně stalo takovým zprvu nezamýšleným, ale o to významnějším vedlejším projevem tohoto pokroku. Tímto projevem je míněno všeobecné prodlužování lidského života, neb jak praví J.Šiklová v citovaném článku [10]: „*Elixír života nebyl objeven jen pro skupinečku vyvolených, ale pro všechny, a tak se těmto změnám musí přizpůsobit celá společnost A začít rychle.*“¹

Tento článek si klade za cíl stručně zachytit současnou situaci a budoucí vyhlídky v oblasti, která se v souvislosti s uváděným faktem prodlužování lidského života dostává stále více do popředí celospolečenského zájmu. Touto oblastí jsou systémy důchodového zabezpečení, jejichž primárním smyslem existence je právě zajištění nějaké společensky přijatelné životní úrovně post-produktivní části populace. Nejprve se zaměříme na to, odkud se vzaly, a jak vypadají důchodové systémy využívané v současnosti v zemích EU. Poté porovnáme životní úroveň obyvatel v důchodovém věku poskytovanou důchodovými systémy jednotlivých zemí a v poslední části prozkoumáme vyhlídky důchodových systémů v kontextu dopadů demografických změn ve společnosti.

1 Používané důchodové systémy v zemích EU²

O vzniku důchodových systémů můžeme hovořit v souvislosti s narůstající potřebou řešení situace, kdy se v souvislosti s rozvojem společnosti stále více lidí stěhovalo za prací do měst a tradiční model fungování společnosti, ve kterém se lidé postarali vzájemně o své blízké v rámci široké rodiny, přestával vyhovovat. V této situaci se začala rozvíjet myšlenka „sociálního státu“³ a začali vznikat základy důchodových systémů, které jsou ve větší, či menší, míře uplatňovány dodnes.

Nejstarším a zřejmě nejrozšířenějším systémem je Bismarcův model. V různých variantách využíván v: Belgii, Bulharsku, Česku, Francii, Kypru, Lucembursku, Maltě, Německu, Portugalsku, Rakousku, Rumunsku, Řecku, Slovinsku a Španělsku. Jeho podstatou je vlastně klasický pojistný systém, kdy je výše důchodu přímo závislá na výši předem

¹ Převzato z J. Šiklová; iDNES.cz 2010; [10]

² Zpracováno s pomocí: [7], s. 78-79, 232, 363-4; [5], s. 186-8 a [2], s. 104-5

³ Více například v Krebs V. a kol.; ASPI a.s. 2007; [5]; kap. 3.2 Podstata, příčiny vzniku a fungování welfare state

odvedených příspěvků. Parametry takového systému bývají upravovány podle vývoje výše mezd. Úkolem takovýchto systémů je tedy snaha o zachování předchozí životní úrovně účastníků.

V jistém slova smyslu opakem k tomuto systému je z daní financovaný Beveridgeův model, jehož zamýšleným posláním je snaha ochránit občany před chudobou. Jeho základ je tvořen stejnou, tzv. flat-rate dávkou, která pokrývá pouze základní potřeby občanů. Teorie tohoto modelu je základem konstrukce důchodových systémů v: Irsku, Lotyšsku, Velké Británii, Dánsku, Finsku a Nizozemsku. Postupem času došlo samozřejmě i k různým kombinacím těchto základních modelů.

Existuje několik možností, jak mohou být důchodové systémy financovány. V současné době nejpoužívanější metodou je průběžné financování, kdy se příspěvky vybrané v daném období okamžitě rozdělí k uhrazení penzí v tom samém období. Tento způsob financování, kdy generace ekonomicky aktivních platí současné důchody generace poproduktivní, je tedy již z principu velmi citlivý na v současné době probíhající demografické změny ve společnosti, které jsou jedním z důvodů snahy o nějaké reformování takto založených důchodových systémů.

Na opačném principu, kdy si každý sám platí pojistné na svůj individuální účet je založeno fondové financování. Na rozdíl od průběžného financování není možné tento způsob financování jen tak jednoduše zavést, protože se nejdříve musí naakumulovat dostatečná finanční rezerva, ze které se začnou vyplácet důchody. Fondové financování je imunní vůči demografickým změnám, protože si každý spoří na svůj vlastní účet, ale je citlivé na ekonomické výkyvy, které mohou výrazně ovlivnit výši naspořené částky. Důležitou roli hraje tento způsob financování v důchodových systémech Estonska, Maďarska a Slovenska.

Určitým kompromisem mezi v předešlých odstavcích prezentovanými způsoby financování je systém fiktivních účtů. Při tomto systému je sice vybraná částka okamžitě využita pro výplatu stávajících penzí, ale zároveň je výše těchto příspěvků zaznamenána na fiktivní účet pojištěnce a slouží k výpočtu výše penze. Výhodou tohoto systému je vytvoření přímé vazby mezi zaplaceným obnosem a obdrženou dávkou. Také umožňuje individuální volbu věku odchodu do důchodu. Mezi nevýhody lze započítat vyšší administrativní náročnost a přenesení dopadů stárnutí obyvatelstva na účastníky systému. Systém fiktivních účtů vznikl ve Švédsku a kromě toho je nyní využíván ještě v Itálii, Litvě a Polsku.

Samotné důchodové dávky můžeme rozdělit podle metody jejich konstrukce na dvě základní kategorie - příspěvkově anebo dávkově definované. V prvním případě je důchodová dávka dána objemem zaplacených příspěvků, které účastník odvedl do systému, a jejichž výše je předem stanovena. V druhém případě je určitá výše dávky garantována. Konkrétní výše dávky může být stanovena plošně v jednotné výši (Beveridgeův přístup), nebo závisí na výpočtu, ve kterém se zohledňuje výše předchozích výdělků a odpravovaná doba (Bismarcův

přístup). V souvislosti se systémem fiktivních účtů potom můžeme hovořit o hypoteticky příspěvkově definovaném systému dávek.

1.1 Tři pilíře důchodového zabezpečení⁴

Na základě předchozího výčtu existujících možností v oblasti důchodových systémů je zřejmé, že s rostoucí složitostí současného světa se ve většině zemí nespolehají pouze na jeden jediný model, ale využívají jejich určité kombinace. V této souvislosti mluvíme o vícepilířovém uspořádání, kdy je důchodový systém založen na několika víceméně samostatných pilířích, z nichž každý bývá založen na jiném principu. Nejčastěji je v této souvislosti uváděn systém tří pilířů:

- První vládou spravovaný pilíř, ze kterého se vyplácí základní penze na základě redistribuce pravidelně placených příspěvků. Výše penze je přitom odvislá od výše příspěvků a doby přispívání.
- Druhý pilíř bývá prezentován stejně jako první jako povinná součást celého systému⁵ a skládá se ze soukromých schémat v rámci penzijních fondů založených na příspěvkově definovaných důchodových plánech.
- Dobrovolný třetí pilíř má pak podobu individuálního spoření v rámci zaměstnaneckých fondů či různě formulovaných penzijních plánů.

1.2 Výhody a nevýhody těchto systémů

Základní výhody dvou nejpoužívanějších možností v oblasti důchodových systémů, a to průběžného a fondového financování tohoto systému, jsou shrnuty v následující tabulce:

Průběžné financování		Fondové financování	
Výhody	Nevýhody	Výhody	Nevýhody
Stabilita systému	Vysoká citlivost na demografický vývoj	Zohlednění principu ekvivalence	Vysoké administrativní náklady
Jednoduchost a transparentnost systému	Riziko uplatňování nadměrné redistribuce (nízká ekvivalence)	Nižší citlivost na demografický vývoj	Omezené pokrytí populace
Nízké administrativní náklady	Nepříznivý vliv na trh práce (oslabení podnětů k práci)	Podpora rozvoje finančních trhů	Nejistá výše budoucí penze (odhad míře výnosu a inflace)
Možnost uplatnění redistribuce	Povinná účast (nemožnost volby)	Pozitivní vliv na trh práce	Vysoké riziko
Široké pokrytí systémem (obvykle celá populace)		Nezávislost a volnost v rozhodování pojištěnce	
Nízké riziko			

Zdroj: Staňková M.; VŠE 2010; [6]; s. 12-13

⁴ Zpracováno s pomocí [2], s. 106-7 a [6], s. 15-6

⁵ O tom, že tomu tak být nemusí, svědčí například situace u nás, kdy je druhý pilíř zaváděn jakožto dobrovolný.

2 Životní úroveň obyvatel v důchodovém věku

Jak bylo uvedeno již v úvodu tohoto článku, je hlavním smyslem existence jakéhokoliv důchodového systému zajištění určité celospolečensky přijatelné životní úrovně osoby nacházející se v důchodovém věku. Nakolik v tomto úkolu důchodové systémy jednotlivých zemí Evropské unie obstály ve vzájemném srovnání, se dozvíme v rámci této části tohoto článku. Toto srovnání provedeme pomocí sestavení pořadí zemí na základě hodnot vybraných ukazatelů dostupných v databázi Eurostatu, a také porovnáním toho, nakolik toto pořadí odpovídá ekonomickému postavení jednotlivých zemí.

2.1 Použité ukazatele a způsob stanovení pořadí zemí

Pro zjištění pořadí podle životní úrovně byly vybrány ukazatele průměrného vyrovnaného ročního příjmu osoby starší 65 let přepočteného podle parity kupní síly. Náhradový poměr příjmů mezi penzemi osob ve věkové kategorii 65-74 let a pracovními příjmy osob v předdůchodovém věku 50-59 let, který chápeme jako vyjádření míry poklesu životní úrovně způsobeného opuštěním trhu práce. Nakolik se podařilo důchodovým systémům zabránit propadu svých účastníků do chudoby, nasvědčuje míra rizika chudoby. Ta je zachycena jako relativní míra chudoby osob starších 65let, kde se jako osoba ohrožená chudobou bere ta, jejíž příjmy jsou pod 60 % vyrovnaného mediánového příjmu. Posledním ukazatelem popisujícím životní úroveň je střední délka života.

Jako nejvhodnější ukazatel ekonomické úrovně dané země se nám jeví hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele přepočtený podle parity kupní síly, který, jakožto hodnota všech nově vytvořených statků a služeb v národním hospodářství za dané období, do značné míry reprezentuje hospodářskou vyspělost země.

Přejdeme-li k metodě stanovení pořadí, pak zvolenou metodou, která by zajišťovala při jednoduchosti postupu přijatelnou kvalitu poskytnutých výsledků, je metoda normovaných pořadí. O této metodě můžeme uvést následující: „*Normování je lineární transformace, kterou provádíme s cílem zvýšit srovnatelnost údajů různých ukazatelů. Pro každý ukazatel se vypočítá průměrná hodnota a směrodatná odchylka. Normovanou hodnotu dostaneme tak, že od původní hodnoty odečteme příslušnou průměrnou hodnotu a tento rozdíl dělíme směrodatnou odchylkou. Většina normovaných hodnot je v absolutní hodnotě menší než tři. Pro všechny ukazatele platí: nejvyšší hodnota znamená první místo, naopak nejnižší hodnota určuje poslední pozici*⁶. Díky normovaným datům můžeme nejen určit pořadí zemí, ale i číselně vyjádřit rozdíly mezi jednotlivými zeměmi. Normované hodnoty lze také sčítat přes různé ukazatele.“⁷

Pro určení těsnosti závislosti, mezi zjištěnými pořadími, kterou v určité míře zajisté očekáváme, využijeme pro tuto potřebu výborně se hodící Spearmanův korelační koeficient, který je dán následujícím vzorcem:

⁶ U ukazatelů, kde je tomu z logiky věci obráceně, došlo k jednoduché lineární transformaci dat, aby byla zajištěna platnost tohoto tvrzení.

⁷ Převzato z Hryzáková J.;2009; [3]; s. 25

$$r_{ixiy} = 1 - \frac{6\sum(i_x - i_y)^2}{n(n^2 - 1)}, \text{ kde } i_x \text{ a } i_y \text{ jsou pořadová čísla} \quad (1)^8$$

Tento index nabývá hodnot v rozmezí -1 až 1, přičemž hodnoty 1, respektive -1, dosáhne v případě naprosto shodných, respektive přesně obrácených, pořadí. Čím blíže se hodnoty tohoto indexu nacházejí u nuly, tím menší panuje vztah mezi porovnávanými pořadími. (Hindls a kol., [1], s. 208)

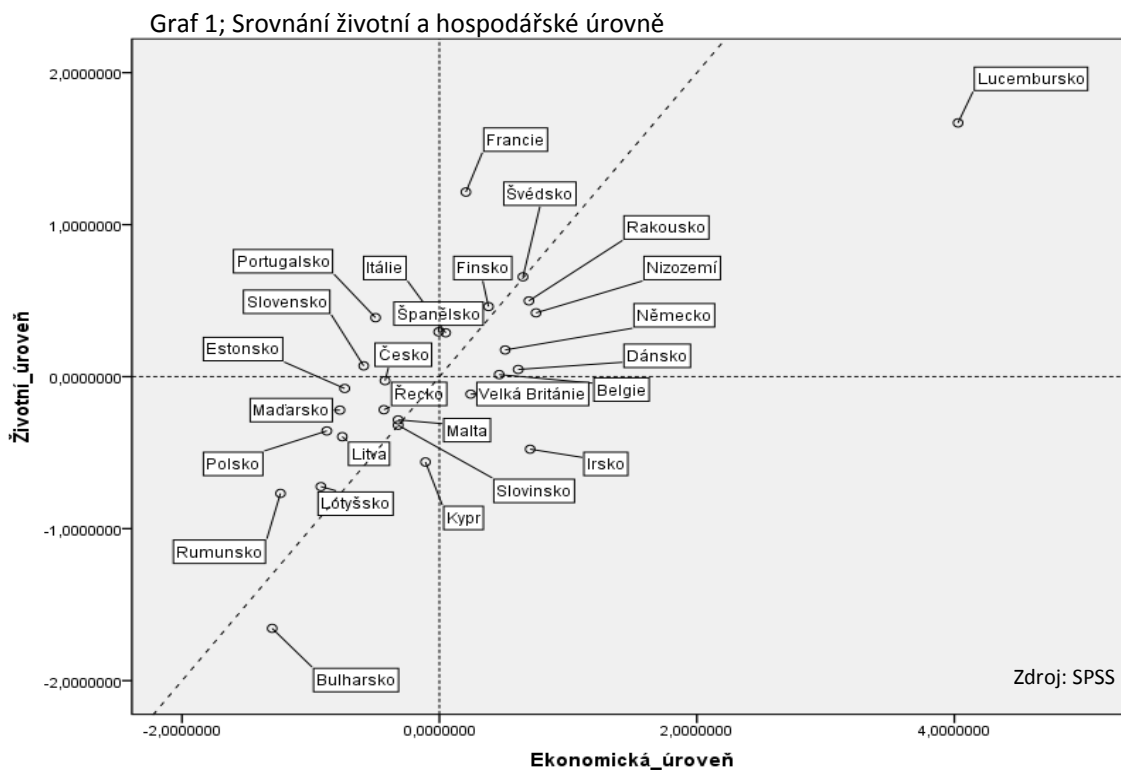
2.2 Životní & hospodářská úroveň, srovnání pořadí

Pomocí normovaných hodnot uvedených ukazatelů bylo stanoveno výsledné pořadí zemí zachycené v následující tabulce a pro názornější prezentaci rozdílů mezi jednotlivými zeměmi i grafu shrnujícím vzájemné postavení jednotlivých zemí. Z uvedené tabulky vidíme, že obě zjištěná pořadí vzájemně značně korespondují - toto se týká hlavně pořadí na prvních a posledních místech. V obou pořadích se na prvních místech umístilo Lucembursko, Švédsko, Nizozemí, Francie. Obecně můžeme říci, že se v první polovině pořadí umístily převážně tzv. „staré“ země EU a druhou polovinu obou pořadí tvoří země, které k EU přistoupily během dvou posledních vln rozšiřování, přičemž země naposledy přistupivší, Bulharsko s Rumunskem, zjištěná pořadí v obou případech uzavírají. Podíváme-li se blíže na postavení naší České republiky, uvidíme, že v případě ekonomické úrovně figuruje na 17. příčce, kdežto podle pořadí dle životní úrovně jí náleží dokonce 14. místo. Spočtená hodnota Spearmanova koeficientu korelace pořadí (0,666) svědčí také ve prospěch existence předpokládané poměrně silné závislosti mezi oběma pořadími.

Tab.: 2		Pořadí dle úrovně		Pořadí dle úrovně	
Země	ekonomické	životní	Země	ekonomické	životní
Belgie	8	13	Malta	15	19
Bulharsko	27	27	Německo	7	10
Česko	17	14	Nizozemí	2	6
Dánsko	6	12	Polsko	24	21
Estonsko	21	15	Portugalsko	19	7
Finsko	9	5	Rakousko	4	4
Francie	11	2	Rumunsko	26	26
Irsko	3	23	Řecko	18	17
Itálie	12	9	Slovensko	20	11
Kypr	14	24	Slovinsko	16	20
Litva	22	22	Španělsko	13	8
Lotyšsko	25	25	Švédsko	5	3
Lucembursko	1	1	Velká Británie	10	16
Maďarsko	23	18	Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty		

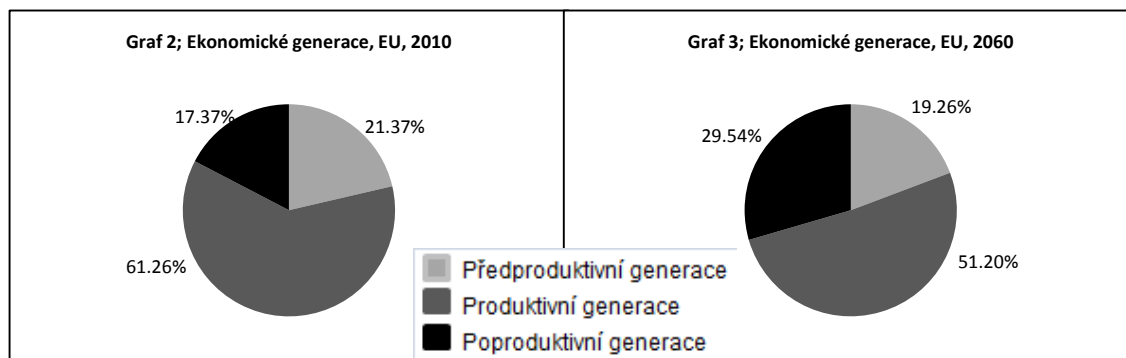
⁸ Vzorec převzat z Hindls a kol., Statistika pro ekonomy, Professional Publishing 2006, [1], s. 208

Srovnání normovaných pozic jednotlivých zemí dle životní a hospodářské úrovně můžeme vidět na následujícím grafu. Podle nulových hodnot reprezentujících průměrné dosažené hodnoty za všechny země můžeme jednoduše porovnat jednotlivé země mezi sebou.

3 Dopady demografických změn ve společnosti na důchodové systémy

Nyní navážeme na tvrzení uvedené v úvodu tohoto článku, že se vývoj lidské společnosti dostal do míst, kde v předchozích obdobích nikdy nebyl. Současná moderní společnost musí čelit dopadům procesu stárnutí populace, ať už jeho příčiny spatřujeme v čemkoli. Podíváme-li se na projekci počtu obyvatel EU do roku 2060 dostupné na stránkách Eurostatu⁹, pak podíly jednotlivých ekonomických generací v roce 2010 a 2060 mluví celkem jednoznačně. Jak ostatně ukazují grafy číslo 1 a 2. Podle této projekce vzroste podíl generace poproduktivních ze 17 % v roce 2010 na téměř 30 % v roce 2060 a to na úkor generace

⁹ Údaje možno nalézt v databázi Eurostatu [9] pod kódem [proj_10c2150p]

produktivní, což je právě ta, která vytváří prostředky pro živobytí celé společnosti. Situace ve všech zemích EU je obdobná a liší se pouze konkrétní velikostí jednotlivých podílů a intenzitou vývoje jejich velikosti. Na úrovni celé EU se počet osob starších pětadesáti let podle této projekce zvýší z přibližně 87 milionů v roce 2010 až na předpokládaných necelých 153 milionu v roce 2060.

V této souvislosti můžeme identifikovat následující čtyři trendy, které můžeme v současných důchodových systémech vysledovat¹⁰:

- 1) *Podporou zvyšování počtu více a déle pracujících občanů, kteří tak budou moci získat podobné důchody jako dříve. Patří sem zvyšování důchodového věku, odměňování pozdějšího a penalizace předčasného odchodu do důchodu, posun od dávek založených na příjmech v nejuspěšnějších letech k dávkám založeným na průměrném příjmu za celou profesní dráhu, znemožnění nebo omezení předčasného důchodu a podpora větší rovnosti žen a mužů na trhu práce.*
- 2) *Přechod od převážně jednoúrovňových k víceúrovňovým systémům. Toto je výsledek trendu ve většině, nikoli však ve všech členských státech, který spočívá ve snižování podílu veřejných průběžně financovaných systémů na celkovém zajištění důchodů a větší podpoře doplňkových dopředu financovaných soukromých systémů.*
- 3) *Opatření řešící přiměřenost důchodů, např. prostřednictvím rozšíření způsobilosti, snazšího přístupu k důchodům pro ohrožené skupiny a zvýšení finanční podpory chudších důchodců.*
- 4) *Genderová dimenze: u žen jsou častější atypické pracovní smlouvy, vydělávají méně než muži a častěji přerušují profesní dráhu z důvodu péče o další osoby. V důsledku toho jsou jejich důchody nižší a riziko chudoby je tedy u starších žen větší, a to i z toho důvodu, že se dožívají vyššího věku. V některých průběžně financovaných systémech jsou období péče o další osoby uznávána, u fondových důchodových systémů však vyvstává otázka, jak tuto solidaritu financovat.*

V souvislosti s proběhnuvší finanční krizí můžeme uvedené trendy rozšířit o „naléhavější potřebu řešit otázky přiměřenosti důchodů, naléhavější potřebu reforem, které zlepší udržitelnost veřejných financí, větší důraz na zvýšení skutečného věku odchodu do důchodu, nutnost přezkoumat regulaci fondových důchodových systémů s cílem zajistit, aby byly účinné a zůstaly spolehlivé i během závažných finančních krizí, přičemž regulace musí být úměrná a nesmí vést k platební neschopnosti zaměstnavatele nebo k opouštění důchodových systémů, nutnost zajistit, aby regulace finančních trhů byla účinná a inteligentní s ohledem na rostoucí význam penzijních fondů ... jsou potřeba společná pravidla.“¹¹ Všechny tyto trendy v oblasti systémů důchodového zabezpečení můžeme shrnout do dvou základních cílů, kterými jsou přiměřenost a udržitelnost.

¹⁰ Popis trendů zpracován s pomocí Zelené knihy: Na cestě k přiměřeným, udržitelným a spolehlivým důchodovým systémům v Evropě; Evropská komise 2010;[11]; s. 5.

¹¹ Převzato z: Zelená kniha: Na cestě k přiměřeným, udržitelným a spolehlivým důchodovým systémům v Evropě; Evropská komise 2010;[11]; s. 7.

3.1 Adekvátnost prodlužování věku odchodu do důchodu

V souvislosti s reformováním důchodových systémů v důsledku dopadů demografických změn ve společnosti, procesu stárnutí populace, se kromě nejrůznějších systémových změn, které postihují celkový způsob fungování důchodového systému, prosazují i změny dílčích parametrů, jak bylo ostatně popsáno v předešlé kapitole. Z těchto parametrických změn se velmi často skloňuje možnost prodlužování věku odchodu do důchodu. V jaké míře a vůbec jestli je toto prodlužování reálné? Důležitou tezí podporující prodlužování věku pro odchod do důchodu je skutečnost, že kromě prodlužování absolutní délky života, se prodlužuje i délka života strávená ve zdraví, a to dokonce rychleji než délka absolutní.¹²

Přijmeme-li jako fakt, že by měla být zachována pravděpodobnost dožití se důchodu na přibližně stejné úrovni jako dosud, pak ze srovnání hodnot v předešlých tabulkách růst důchodového věku přímo vyplývá. V souladu s tímto tvrzením je situace v Česku, kde v současné době dochází k postupnému zvyšování tohoto věku, jak ostatně zachycuje následující tabulka, ve které je krom prvního ročníku, pro který bude platit daný důchodový věk, také uvedena pravděpodobnost dožití se tohoto věku. Z těchto údajů vyplývá, že by pravděpodobnost dožití se důchodu měla být po celý časový rozsah zachycený tabulkou na přibližně stejné úrovni mezi 81 a 82 %.

Tab. 3; Pravděpodobnost dožití se penze v ČR

Rok narození	Důchodový věk	Pravděpodobnost dožití
1959	64	0,812
1965	65	0,814
1971	66	0,815
1977	67	0,819
1983	68	0,821
1989	69	0,822
1995	70	0,821
2001	71	0,819

Zdroj: demografie.info, [8]

Ve světle všech skutečností se jeví zvyšování hranice pro odchod do důchodu nejen jako opodstatněné z pohledu demografického vývoje jakožto reakce na prodlužování délky lidského života, ale také jakožto jedna část řešení nutnosti reformování důchodových systémů z pohledu jejich další udržitelnosti a zajištění schopnosti nadáleho poskytování společensky přijatelné životní úrovně. Poslední otázkou zůstává, kam až může toto prodlužování zajít? Můžeme očekávat, že pracovník pracující v kanceláři bude schopen pracovat déle, než jedinec pracující v hornictví nebo těžkém průmyslu. Prodlužování věku pro odchod do důchodu musí být v souladu se skutečným demografickým vývojem i potřebami společnosti. Až tedy budoucí vývoj ukáže, nakolik byly předpoklady o prodlužování délky života a s tím spojené plánované zvyšování věku pro odchod do důchodu reálné. Zda například dojdeme k nějaké biologicky dané hranici, nad kterou bude už další zvyšování tohoto věku neakceptovatelné. Již nyní je součástí řady důchodových systémů snížení důchodového věku pro osoby

¹² viz. například Koschin F., Kapitoly z ekonomické demografie [4]

vykonávající tzv. těžká povolání, u kterých se nedá z pochopitelných důvodů předpokládat, že by tato povolání mohly vykonávat i do vysokého věku.

Závěr

V první části tohoto článku jsme se seznámili se současnou situací týkající se důchodových systémů v jednotlivých státech EU. Již z tohoto stručného úvodu do problematiky je zřejmé, že celkový záběr dané oblasti je poměrně rozsáhlý a existuje několik teoretických možností, jak na samotnou konstrukci důchodových systémů nahlížet, přičemž se v současné době prosazují tendence k vícepilířovému uspořádání těchto systémů a k přenášení odpovědnosti za zabezpečení se ve stáří z beder státu zpět na osobní odpovědnost každého jedince potažmo jeho rodiny. Těmto trendům jsme se ostatně věnovali v závěrečné pasáži tohoto článku. Ta prostřední byla zaměřena na vlastní srovnání životní úrovně osob v důchodovém věku v jednotlivých zemích EU a konfrontaci těchto výsledků s ekonomickou úrovní zastoupenou HDP. Přičemž bylo stručně nastíněno pořadí jednotlivých zemí a srovnali jsme situaci mezi zeměmi, které k EU přistoupily v posledních vlnách rozšiřování a tzv. „starými“ zeměmi EU.

Tento článek si samozřejmě nekladl za cíl, nějaké hluboké vnoření do problematiky, či obsáhlé pojednání o předkládaných skutečnostech, což by ani vzhledem k plánovanému rozsahu nebylo možné. Záměrem byl spíše jakýsi stručný úvod do problematiky, jenž by ukázal další možnosti vývoje a vyvolal některé otázky, jak ohledně demografického vývoje, tak i situace na poli důchodových systémů, které mohou být případným námětem na již poněkud jinou obsáhlejší práci.

Informační zdroje

- [1] Hindls R. a kol.; Statistika pro ekonomy, sedmé vydání, Professional Publishing 2006, ISBN: 80-86946-16-9
- [2] Holman R.; Studie k reformám zdravotního a penzijního pojištění, Oeconomica 2005, ISBN - 80-245-0994-6
- [3] Hryzáková J.; Srovnání úrovně zemí EU, diplomová práce; VŠE 2009
- [4] Koschin F.; Kapitoly z Ekonomické demografie, Oeconomica 2005; ISBN: 80-245-0959-8
- [5] Krebs V. a kol.; Sociální politika, 4. přepracované vydání, ASPI a.s. 2007; ISBN: 9788073572761
- [6] Staňková M.; Solidarita a ekvivalence v důchodovém systému ČR, diplomová práce; VŠE 2010
- [7] Tomeš I.; Úvod do teorie a metodologie sociální politiky, Portál 2010; ISBN: 978-80-7367-680-3
- [8] Holub M.; ANALÝZA: Změny v zákoně o důchodovém pojištění účinné po 30.9.2011; demografie.info 2011; [online] [cit. 2011-10-30] dostupný z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku=&artclID=770&PHPSESSID=f12f0866fd4640f3e87e07ea377a948b
- [9] Statistická databáze EUROSTATu; [online] dostupný z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database
- [10] Šiklová J.: Připravte se na šedivější svět. Sen o prodloužení lidského věku se naplňuje; iDNES.cz 2010; [online] [cit. 2010-03-27] Dostupný z: http://zpravy.idnes.cz/jirina-siklova-pripravte-se-na-sedivejsi-svet-sen-o-prodlouzeni-lidskeho-veku-se-naplnuje-gwq-/kavarna.asp?c=A100128_095846_kavarna_chu
- [11] Zelená kniha: na cestě k přiměřeným, udržitelným a spolehlivým důchodovým systémům v Evropě; Evropská komise 2010; [online] [cit. 2011-9-9] dostupný z: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=5551&langId=cs>
- [12] Bricín L.; Starobní důchody ve vztahu k hospodářské úrovni zemí EU, diplomová práce; VŠE 2011
- [13] SPSS (Statistical Package for Social Science) for Windows 10.1, SPSS Inc. 2000.

Kontakt

Lukáš Bricín

Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta informatiky a statistiky

Nám. W. Churchilla 4

130 67 Praha 3

BricinLukas@seznam.cz

Příloha

Příloha 1; Data pro určení pořadí zemí, rok 2011

Země	HDP	Střední délka života	Průměrný příjem	Náhradový poměr	Míra rizika chudoby
Belgie	29 800	19,6 ¹⁾	15 680	0,44	13,2
Bulharsko	10700 ¹⁾	15,8	4 967	0,41	23,1
Česko	20 200	17,6	9 341	0,53	8,1
Dánsko	31 400	18,8	16 196	0,42	9,4
Německo	30 300	19,8	19 578	0,51	17,6
Estonsko	16 800	17,9	6 888	0,54	8,7
Irsko	32 400	19,4	17375 ¹⁾	0,47 ¹⁾	24,7 ¹⁾
Řecko	20 100	19,7	12857 ¹⁾	0,42 ¹⁾	14,6 ¹⁾
Španělsko	24 700	20,9	13 135	0,56	16,7
Francie	27 000	21,4 ¹⁾	22267 ¹⁾	0,67 ¹⁾	14 ¹⁾
Itálie	25 300	20,4 ²⁾	16597 ¹⁾	0,53 ¹⁾	16,2 ¹⁾
Kypr	23 600	19,3	16775 ¹⁾	0,36 ¹⁾	19,4 ¹⁾
Lotyšsko	14 800	16,6	6 230	0,54	16,3
Litva	16 600	17,0	6 264	0,52	10,3
Lucembursko	68 400	19,8	31 880	0,74	11,7
Maďarsko	16 400	16,6	7 725	0,59	10,8
Malta	21 300	19,9 ¹⁾	12 933	0,47	19,3
Nizozemí	32 900	19,8	19 500	0,46	10,2
Rakousko	32 299	20,1	21 053	0,60	18,6
Polsko	15300 ¹⁾	17,9	8 525	0,55	15,7
Portugalsko	19 400	20,1	11 120	0,56	11,0
Rumunsko	11400 ¹⁾	16,1	4 126	0,64	19,6
Slovinsko	21 300	19,3	13 827	0,47	18,8
Slovensko	18 400	16,8	7750 ¹⁾	0,61 ¹⁾	7,1 ¹⁾
Finsko	28 900	19,9	16 354	0,50	9,6
Švédsko	31 800	20,0	17 546	0,58	11,6
Velká Británie	27 400	19,7	17 099	0,48 ¹⁾	19,2 ¹⁾

Pozn.: ¹⁾ 2010 ²⁾ 2009

Zdroj: Eurostat